

Vlado ŠAKIĆ
Renata FRANČIĆ
Ines MIČIĆ

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

PSIHOSOCIJALNA
ANALIZA
NEKIH SASTAVNICA
SOCIJALNOG
IDENTITETA
GRAĐANA ISTRE

Socijalni identitet predstavlja “dio pojma o sebi koji proizlazi iz znanja o pripadnosti osobe socijalnoj grupi (ili grupama), kao i iz vrijednosti i emocionalnog značenja koje osoba toj pripadnosti pripisuje” (TAJFEL, 1981.; str. 255.). Socijalni identitet se tako sastoji od tri sastavnice: spoznajne ili znanja osobe o pripadnosti određenoj grupi, evaluacijske tj. spoznaje da grupa i/ili članstvo u toj grupi može imati pozitivnu ili negativnu vrijednosnu konotaciju i emocionalne sastavnice ili osjećaja prema vlastitoj grupi i prema vanjskim grupama. Individualni tj. osobni identitet se odnosi na pojam o sebi stvoren na osnovi individualnih osobina i osobnih postignuća dok se socijalni identitet odnosi na pojam o sebi stvoren na temelju pripadnosti određenoj grupi (TAJFEL i TURNER, 1986.). Socijalna kategorizacija, socijalna identifikacija, socijalna usporedba i pozitivno psihološko razlikovanje grupa predstavljaju osnovne spoznajno–motivacijske procese u teoriji socijalnog identiteta (TAJFEL, 1978.). Osnovna pretpostavka teorije socijalnog identiteta je da osobe teže pozitivnom socijalnom identitetu koji proizlazi iz pripadnosti grupi koja je pozitivno vrednovana u odnosu na ostale grupe s kojima osoba uspoređuje vlastitu grupu. Prema teoriji samo-kategorizacije (TURNER, 1999.) važno je razlikovati osobni (definiranje sebe u terminima osobnih ili idiosinkratičnih atributa) od socijalnog identiteta (definiranja sebe u terminima članstva u određenim socijalnim kategorijama). Naime, samo-kategorizacija može postojati na različitim razinama apstrakcije i uključenosti u pojedinu od kategorija. Prema Turneru postoji određen hijerarhijski sistem klasifikacije sebe u tri velike kategorije koje su jedna drugoj nadređene/podređene (što se odnosi na stupanj uključenosti drugih kategoriju u tu kategoriju) i uključuju različiti stupanj apstrakcije:

a) kategoriziranje sebe kao ljudskog bića - predstavlja najapstraktniji nivo samo-kategorizacije, s najvećim

stupnjem uključenosti ostalih kategorija

b) kategoriziranje sebe kao člana određene grupe u odnosu na drugu grupu koje osoba nije član (grupna/socijalna samo-kategorizacija)

c) kategoriziranje sebe kao jedinstvene individue u odnosu na ostale članove vlastite grupe (osobna samo-kategorizacija) – predstavlja najkonkretniji stupanj samo-kategorizacije s najmanjim stupnjem uključenosti drugih kategorija.

Prema tome osobni identitet se odnosi na samo-kategorizaciju kojom se osoba definira kao jedinstvena individua u terminima individualnih razlika koje postoje između nje i drugih osoba (unutar vlastite grupe). Socijalni identitet se odnosi na socijalnu kategorizaciju sebe i drugih koja je definirana u terminima sličnosti koje dijele članovi jedne kategorije u odnosu na članove druge socijalne kategorije. Socijalni identitet predstavlja percepciju sebe koja ima veći stupanj uključenosti od osobnog identiteta. U kontekstu razlikovanja osobnog od socijalnog identiteta treba naglasiti da se za razliku od europske tradicije u američkoj literaturi često razlikuju tri aspekta identiteta (LUHTANEN i CROCKER, 1992.); **osobni** koji odgovara i osobnom identitetu u okviru europske tradicije istraživanja identiteta, potom **međusobni ili relacijski**, povezan s pojedinčevim odnosima s drugim ljudima na individualnoj razini, koji se u američkoj literaturi često naziva i socijalni te konačno kao treći aspekt identiteta u američkoj literaturi navodi se **kolektivni identitet** vezan uz pripadnost različitim grupama. Dakle, ono što je u američkoj literaturi kolektivni identitet u europskoj se tradiciji naziva **socijalnim**, te se navedeno značenje pojma socijalnog identiteta podrazumijeva i u ovom radu.

Iako se ljudski identitet zasniva i na osobnim i socijalnim aspektima identiteta, pojedinci odnosno grupe mogu se razlikovati po važnosti koju pridaju svakoj od ovih identitetskih orijentacija, kao i po istaknutosti identitetskih orijentacija u specifičnom kontekstu. Kada socijalni identitet postane istaknutiji od osobnog, ljudi se opažaju manje kao jedinstveni pojedinci, a više kao slični, prototipni predstavnici kategorije kojoj pripadaju. To se naziva depersonalizacija sebe ili «spoznajno redefiniranje sebe». Proces samo-kategorizacije se smatra osnovnom naše socijalne orijentacije prema drugima. Prema teoriji samo-kategorizacije depersonalizacija sebe se nalazi u osnovi svih grupnih fenomena, uključujući etnocentrizam, kooperaciju, grupnu koheziju, konformiranje s grupnim normama, polarizaciju grupe (TURNER, 1982., 1987., prema BREWER i BROWN, 1998.). Dakle, socijalna ka-

tegorizacija i socijalna usporedba primjenjiva je za analizu mnogih procesa u socijalnoj psihologiji (socijalni stereotipi, psihologija mnoštva, procesi u malim grupama), ali i mnogo šire (nacionalne identifikacije - nacionalni stereotipi, kulturne identifikacije - kulturni stereotipi) (vidi ŠAKIĆ, 2003.). Npr. ako u jednoj kulturnoj zajednici dominiraju pripadnici s razvijenijom socijalnom («mi») od osobne («ja») dimenzije onda se takva kultura tretira kao kolektivistička za razliku od individualističke u kojoj je obrnut odnos socijalnog i individualnog identiteta kod većine pripadnika. Ili, vrijedi pravilo da su najbolji socijalni predstavnici pojedinih grupa (upravljačke strukture) oni koji na osobnoj razini imaju uravnotežen odnos «mi» i «ja» dimenzije identiteta od onih koji imaju prenaplašenu jednu od dimenzija (ŠAKIĆ, 2001.).

Cilj ovoga rada je odgovoriti na pitanja kojim sastavnicama osobnog odnosno socijalnog identiteta građani Istre pridaju najveću važnost u shvaćanju sebe, i razlikuju li se po važnosti socijalnog identiteta, odnosno njegovih sastavnica, od građana ostalih regija Hrvatske i prosjeka na razini Hrvatske. U svrhu ostvarenja navedena cilja u radu se polazi od dva problema.

Problemi

Prvi problem rada je utvrditi relativnu važnost osobnih i socijalnih sastavnica identiteta kod građana Istre.

Drugi problem rada je utvrditi relativnu izraženost sastavnica socijalnog identiteta građana Istre u odnosu na građane ostalih regija Hrvatske i prosjek na razini čitave Hrvatske.

Metodologija:

Uzorak, sudionici i postupak

U radu se koriste podaci prikupljeni u okviru ispitivanja javnog mnijenja na nacionalnom reprezentativnom uzorku odraslih građana Republike Hrvatske. Podaci su prikupljeni krajem 2002. godine, metodom usmene ankete u kućanstvima, pri čemu je ukupan uzorak činilo 3.509 sudionika – građana Hrvatske (iz 135 naselja). Radi se o probabilistički izabranom, višetapnom stratificiranom uzorku punoljetnog stanovništva Hrvatske. U sklopu uzorka razlikovano je ukupno deset regija Hrvatske: Istra (N=274), Riječka regija (N=363), Dalmacija (563), Lika i Pokuplje (302), grad Zagreb (437), Zagrebačka okolica i Zagorje (N=252), Varaždinska regija (N=271), Međimur-

ska regija (N=267), Zapadna Slavonija (271) i Istočna Slavonija (508) te su omogućene analize odnosno usporedbe po regijama. Korišteni podaci ponderirani su s obzirom na obrazovanje.

Instrument

Korišteni podaci prikupljeni su u okviru šireg ispitivanja javnog mnijenja sveobuhvatnom anketom, pri čemu su podaci analizirani u ovom radu prikupljeni hrvatskim prijevodom Upitnika aspekata identiteta (*Aspects of Identity Questionnaire IIIx*), autora Cheeka, Troppa, Chena i Underwooda (1994). Originalni upitnik sastoji se od 35 čestica koje se dijele u tri subskale – subskalnu osobnog identiteta (10 čestica), subskalnu socijalnog ili međuosobnog identiteta (7 čestica) i subskalnu kolektivnog identiteta (8 čestica), te 10 posebnih čestica koje se ne koriste za formiranje rezultata na skali. U navedenom ispitivanju javnog mnijenja primijenjeno je ukupno 30 čestica iz originalne skale, pri čemu se u ovom radu analiziraju podaci prikupljenih sa svim česticama subskale osobnog identiteta (10 čestica), te sedam (od originalnih osam) čestica subskale kolektivnog identiteta (7 čestica), koju sukladno objašnjenjima u uvodu nazivamo subskalom socijalnog identiteta. Sudionici su odgovarali koliko je svako obilježje (npr. *osobne vrednote i moralni kriteriji, poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja*) važno za njihovo mišljenje o sebi na skali od 1 (nevažno) do 5 (izrazito važno). U prikazu rezultata i provođenju obrada u ovom radu korišteni su rezultati po pojedinim česticama, te ukupni rezultati na subskali osobnog odnosno socijalnog identiteta. Pouzdanost rezultata tipa unutarnje konzistencije na subskali osobnog identiteta u ovom ispitivanju na razini čitavog uzorka iznosi 0.88, a na skali socijalnog identiteta iznosi 0.85.

Rezultati i rasprava

1. Važnost osobnih i socijalnih sastavnica identiteta kod građana Istre

Primijenjenim instrumentom obuhvaćeno je 17 aspekata osobe koje mogu biti važni za pojam o sebi ili doživljaj identiteta od kojih se deset odnose na osobne aspekte, a sedam na socijalne. U tablicama 1. i 2. nalaze se podaci o prosječnim procjenama važnosti pojedinih osobnih (tablica 1.) odnosno socijalnih (tablica 2.) aspekata za pojam o sebi. Uz prosječnu procjenu i pripadajuću standardnu

devijaciju tablice sadrže i podatak o udjelu građana Istre koji su svaki od analiziranih aspekata ocijenili važnim ili vrlo važnim za pojam o sebi.

Rang	Sastavnice osobnog identiteta:	N	M	Sd
1	vaši osobne vrednote i moralni kriteriji	262	4.15	0.947
2	vaši osjećaji	263	4.01	0.920
3	vaše ponašanje u društvu u susretu s drugim ljudima	263	3.80	0.959
4	spoznaja da iznutra ostajete isti, iako život donosi mnoge vanjske promjene	263	3.80	1.108
5	vaša prosudba samog sebe i mišljenje koje imate o sebi	263	3.80	1.084
6	vaši osobni ciljevi i očekivanja	262	3.76	1.060
7	vaša razmišljanja i ideje	263	3.72	0.992
8	način rješavanja strahova i nesigurnosti	262	3.50	1.122
9	vaše želje i maštanja	263	3.49	1.142
10	vaš osjećaj da ste jedinstvena osoba, različita od drugih	263	2.60	1.350
Subskala osobnog identiteta		260	3.66	0.683

Iz tablice 1. razvidno je da se prosječne procjene važnosti pojedinih aspekata osobnog identiteta za pojam o sebi kreću u rasponu od 2.6 do 4.15, odnosno **važnim ili vrlo važnim** za pojam o sebi pojedine aspekte osobnog identiteta smatra između 32.9% i 83.6% građana Istre s pretežitom čestinom iznad 60%. Pritom relativno najvažnijima za pojam o sebi ocjenjuju se *osobne vrednote i moralni kriteriji* (M=4.15), te *vlastiti osjećaji* (M=4.01) koje 80% ili više građana Istre važnim ili vrlo važnim. Po relativnoj prosječnoj važnosti slijede aspekti koje između 70% i 75% građana Istre smatra važnim ili vrlo važnim: *ponašanje u društvu u susretu s drugim ljudima* (M=3.80), *spoznaja da se iznutra ostaje isti, iako život donosi mnoge vanjske promjene* (M=3.80), *prosudba samog sebe i mišljenje o sebi* (M=3.80), *osobni ciljevi i očekivanja* (M=3.72), *razmišljanja i ideje* (M=3.72). Relativno manja važnost pridaje se aspektima koje između 56% i 62% građana Istre ocjenjuje kao važnim ili vrlo važnim za pojam o sebi: *način rješavanja strahova i nesigurnosti* (M=3.50) te *vaše želje i maštanja* (M=3.49). Relativno najmanje važan aspekt osobnog identiteta građanima Istre je *osjećaj da su jedinstvena osoba, različita od drugih* koju većina ocjenjuje manje ili donekle važnom (M=2.60), odnosno svega oko trećine građana

Tablica. 1.
Relativna važnost
sastavnica osobnog
identiteta građana Istre
(N= 274)

Tablica 2.
Relativna važnost
sastavnica socijalnog
identiteta građana Istre
(N= 274)

na Istre navedeni osobni aspekt ocjenjuje važnim ili vrlo važnim za pojam o sebi. Prosječni rezultat na subskali osobnog identiteta (M=3.66, tablica 1), ukazuje da su građanima Istre osobni aspekti identiteta u prosjeku između donekle važni i važni za njihov pojam o sebi. Pritom treba napomenuti da je prosječni rezultat na subskali osobnog identiteta na razini čitave Hrvatske podjednak (M=3.63, sd=0.748, N=3360).

Rang	Sastavnice socijalnog identiteta	N	M	sd	% Važno i izrazito važno
3	poznavanje vašeg materinjeg jezika i narječja vašeg kraja	263	4.01	0.999	76.8
8	vaša pripadnost vašoj obitelji koja postoji već generacijama	263	3.76	1.164	68.7
12	osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske	261	3.46	1.315	57.2
13	obilježja mjesta gdje živite i gdje ste odrasli	261	3.43	1.147	57.3
14	osjećaj pripadnosti vašoj lokalnoj zajednici	263	3.20	1.188	48.6
15	vaša nacionalna pripadnost	263	3.05	1.459	48.8
16	vaša vjeroispovijest	263	2.90	1.413	40.6
Subskala socijalnog identiteta		259	3.39	0.871	

Iz podataka u tablici 2. vidljivo je da građani Istre između sedam obuhvaćenih aspekata socijalnog identiteta relativno najvažnijim za pojam o sebi smatraju *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja*, čemu u prosjeku pridružuju procjenu važno (M=4.01), odnosno oko 77% njih taj aspekt ocjenjuje važnim ili vrlo važnim. Slijedi *pripadnost obitelji koja postoji već generacijama* (M=3.76), koju 69% građana Istre ocjenjuje kao važnu ili vrlo važnu. Između donekle važnim i važnim za pojam o sebi građani Istre u prosjeku ocjenjuju *osjećaj ponosa što su građani Hrvatske* (M=3.46) te *obilježja mjesta gdje žive i gdje su odrasli* (M=3.43), pri čemu njih 57% te aspekte ocjenjuje kao važne ili vrlo važne. Relativno najmanje važnim za pojam o sebi građani Istre ocjenjuju tri aspekta socijalnog identiteta, pridajući im u prosjeku ocjenu donekle važno: *osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici* (M=3.20), *nacionalna pripadnost* (M=3.05) i *vjeroispovijest* (M=3.39). Te aspekte

između 41% i 49% građana Istre te aspekte ocjenjuje kao važne ili vrlo važne. Prosječni rezultat na subskali socijalnog identiteta iznosi $M=3.39$, odnosno u terminima skalnih vrijednosti odgovara vrijednosti donekle važno.

Iz podataka u tablici 2. može se zaključiti da građani Istre između sedam obuhvaćenih aspekata socijalnog identiteta relativno najvažnijim za pojam o sebi smatraju *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja*. Slijedi *pripadnost obitelji koja postoji već generacijama, osjećaj ponosa što su građani Hrvatske te obilježja mjesta gdje žive i gdje su odrasli*. Relativno najmanje važnim za pojam o sebi većina građana Istre ocjenjuju tri aspekta socijalnog identiteta, pridajući im u prosjeku ocjenu donekle važno: *osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici nacionalna pripadnost i vjeroispovijest* odnosno 43% ocjenjuje ih kao važne ili vrlo važne. Prosječni rezultat građana Istre na subskali socijalnog identiteta iznosi $M=3.39$, odnosno u terminima skalnih vrijednosti odgovara vrijednosti donekle važno, pri čemu je nešto niži od prosječnog rezultat na subskali socijalnog identiteta na razini čitave Hrvatske ($M=3.54$, $sd=0.860$, $N=3375$).

Radi utvrđivanja relativne važnosti osobnih i socijalnih aspekata građana Istre za njihov osjećaj identiteta *t* testom za zavisne uzorke provjereno je razlikuju li se prosječni rezultat na subskali osobnog i subskali socijalnog identiteta. Provedenim testom utvrđeno je da građani Istre u prosjeku osobne aspekte smatraju statistički značajno važnijim od socijalnih aspekata za njihov pojam o sebi ($M_o=3.65$, $M_s= 3.39$, $t=-5.59$, $p=.000$)

U tablici 3. radi lakše usporedbe relativne važnosti osobnih i socijalnih aspekata građana Istre za njihov identitet navodimo rang osobnih i socijalnih aspekata s obzirom na prosječnu procjenu važnosti pojedinačnih sastavnica.

Tablica. 3.
 Rang pojedinačnih osobnih i socijalnih sastavnica identiteta građana Istre s obzirom na prosječnu procjenu važnosti ($N= 274$)

Rang	Subskala	Sastavnice osobnog i socijalnog identiteta	M	Sd
1	O	vaše osobne vrednote i moralni kriteriji	4.15	0.947
2	O	vaš osjećaji	4.01	0.920
3	S	poznavanje vašeg materinjeg jezika i narječja vašeg kraja	4.01	0.999
4	O	vaše ponašanje u društvu u susretu s drugim ljudima	3.80	0.959
5	O	spoznaja da iznutra ostajete isti, iako život donosi mnoge vanjske promjene	3.80	1.108
6	O	vaša prosudba samog sebe i mišljenje koje imate o sebi	3.80	1.084

7	O	vaši osobni ciljevi i očekivanja	3.76	1.060
8	S	vaša pripadnost vašoj obitelji koja postoji već generacijama	3.76	1.164
9	O	vaša razmišljanja i ideje	3.72	0.992
10	O	način rješavanja strahova i nesigurnosti	3.50	1.122
11	O	vaše želje i maštanja	3.49	1.142
12	S	osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske	3.46	1.315
13	S	obilježja mjesta gdje živite i gdje ste odrasli	3.43	1.147
14	S	osjećaj pripadnosti vašoj lokalnoj zajednici	3.20	1.188
15	S	vaša nacionalna pripadnost	3.05	1.459
16	S	vaša vjeroispovijest	2.90	1.413
17	O	vaš osjećaj da ste jedinstvena osoba, različita od drugih	2.60	1.350

Iz tablice 3 razvidno je da su građanima Istre za osjećaj identiteta u pravilu važniji osobni nego socijalni aspekti. Naime, prosječna važnost pridana osobnim aspektima u pravilu je veća od prosječne važnosti pojedinih socijalnih aspekata. Od toga pravila od socijalnih aspekata izdvaja se *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja*, koji zauzima treći rang po važnosti u hijerarhiji, te *pripadnost obitelji koja postoji već generacijama*, koje se pojavljuje na osmom mjestu u hijerarhiji. Unutar osobnih aspekata izdvaja se *osjećaj da ste jedinstvena osoba, različita od drugih*, koja se, bez obzira na što se radi o osobnom aspektu, pojavljuje na dnu utvrđene hijerarhije.

2. Relativna važnost socijalnog identiteta građana Istre u usporedbi s građanima ostalih regija Hrvatske i hrvatskim prosjekom

U tablici 4. naveden je rang regija Hrvatske s obzirom na prosječni rezultat na subskali socijalnog identiteta. U svrhu odgovora na pitanje razlikuju li se u važnosti socijalnog identiteta građani Istre statistički značajno od građana ostalih regija provedeno je testiranje značajnosti razlike analizom varijance, uz dodatna testiranja Scheffevim postupkom.

Rang	Regija	N	M	sd
1	Zapadna Slavonija	316	3.81	0.681
2	Zagrebačka okolica i Zagorje	263	3.78	0.684
3	Dalmacija	509	3.74	0.772
4	Istočna Slavonija	555	3.66	0.792
5	Varaždinska regija	195	3.64	0.648
6	Lika i Pokuplje	317	3.44	0.935
7	Istra	259	3.39	0.871
8	Riječka regija	329	3.38	0.901
9	Grad Zagreb	367	3.35	0.935
10	Međimurska regija	265	3.00	0.993
	UKUPNO – čitava Hrvatska	3375	3.54	0.860

F=28.401 (9.3364) p=.000

Iz podataka u navedenih u tablici 4. uočljivo je da se građani Istre s obzirom na procijenjenu važnost socijalnih aspekata identiteta smještaju u donji dio utvrđene hijerarhije deset hrvatskih regija. Pritom je Scheffeovim postupkom utvrđeno da su građanima Istre socijalni aspekt identiteta (ukupan rezultat na subskali socijalnog identiteta) statistički značajno manje važni (M=3.39) nego građanima Zapadne Slavonije (M=3.81, p=.000), Zagrebačke okolice i Zagorja (M=3.78, p=.001), Dalmacije (M=3.74, p=.000) te Istočne Slavonije (M=3.66, p=.029). Nije utvrđeno da se građani Istre po važnosti socijalnog identiteta razlikuju od građana Varaždinske regije (M=3.64, p>.05), Like i Pokuplja (M=3.44, p>.05), Riječke regije (M=3.38 p>.05) i grada Zagreba (M=3.35, p>.05) dok statistički značajno veću važnost socijalnom identitetu pridaju od građana Međimurja (M=3.00, p=.001).

Uz testiranje značajnosti razlike između Istre i ostalih regija u ukupnom rezultatu na subskali socijalnog identiteta, provjereno je i postojanje razlika u procjenama važnosti pojedinačnih aspekata socijalnog identiteta. U tu svrhu je provedena multivarijatna analiza varijance s prosječnim procjenama važnosti sedam pojedinačnih aspekata socijalnog identiteta kao zavisnim varijablama. Prosječne procjene važnosti pojedinačnih aspekata socijalnog identiteta u deset regija i na razini čitave Hrvatske prikazani su u tablici 5. U tumačenju nalaza provedenog testiranja značajnosti razlika sukladno drugom problemu rada, ograničit ćemo se samo na razlike između građana Istre i građana ostalih regija u Hrvatskoj.

Tablica 4.
Osnovni deskriptivni podaci rezultata na subskali socijalnog identiteta po regijama s nalazima testiranja značajnosti razlika

Tablica 5. Prosječne vrijednosti procjena važnosti pojedinačnih sastavnica socijalnog identiteta, te ukupnog rezultata na subskali socijalnog identiteta u Istri i ostalim regijama Hrvatske

SASTAVNICE SOCIJALNOG IDENTITETA	Istria	Riječka regija	Dalmacija	Lika i Pokuplje	grad Zagreb	Zagrebačka okolica i Zagorje	Varaždinska regija	Medimurje	Zapadna Slavonija	Istočna Slavonija
poznavanje vašeg materinjeg jezika i narječja vašeg kraja	4.01	3.56	3.99	3.74	3.74	4.01	3.68	3.22	4.01	3.80
vaša pripadnost vašoj obitelji koja postoji već generacijama	3.76	3.89	3.79	3.80	3.60	3.78	3.99	3.34	3.92	3.92
osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske	3.46	3.49	4.02	3.82	3.69	3.88	3.57	3.00	3.68	3.68
obilježja mjesta gdje živite i gdje ste odrasli	3.43	3.44	3.51	3.32	3.28	3.52	3.50	2.94	3.47	3.31
osjećaj pripadnosti vašoj lokalnoj zajednici	3.20	3.21	3.37	3.01	2.88	3.38	3.37	2.80	3.34	3.35
vaša nacionalna pripadnost	3.05	3.22	3.87	3.28	3.27	3.97	3.78	2.96	3.87	3.82
vaša vjeroispovijest	2.90	2.87	3.65	3.14	3.07	3.85	3.58	2.97	3.79	3.73

Od sedam obuhvaćenih sastavnica socijalnog identiteta s obzirom na prosječnu važnost građani Istre se od građana Riječke regije statistički značajno razlikuju samo po važnosti koju pridaju *poznavanju materinjeg jezika i narječja*, pri čemu je ta sastavnica socijalnog identiteta važnija građanima Istre ($M=4.01$) nego građanima Riječke regije ($M=3.56$, $p=.002$). Od građana Dalmacije građani Istre razlikuju se po važnosti koju pridaju trima sastavnicama: *osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske*, ($M_i=3.46$, $M_d=4.02$, $p=.000$), *nacionalna pripadnost* ($M_i=3.05$, $M_d=3.27$, $p=.000$) i *vjeroispovijest*, ($M_i=2.90$, $M_d=3.65$, $p=.000$) pri čemu su sve tri sastavnice socijalnog identiteta značajno važnije građanima Istre nego građanima Dalmacije. Od građana Zagrebačke okolice i Zagorja građani Istre razlikuju se po važnosti koju pridaju trima sastavnicama socijalnog identiteta: *osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske* ($M_i=3.46$, $M_z=3.88$, $p=.041$), *nacionalna pripadnost* ($M_i=3.05$, $M_d=3.27$, $p=.000$) i *vaša vjeroispovijest* ($M_i=2.90$, $M_d=3.85$, $p=.000$), pri čemu su sve tri sastavnice socijalnog identiteta manje važne građanima Istre nego građanima Zagrebačke okolice i Zagorja. Od građana Varaždinske regije građani Istre razlikuju se po procijenjenoj važnosti dvije sastavnice socijalnog identiteta: *nacionalna pripadnost* ($M_i=3.05$, $M_v=3.78$, $p=.000$) i *vaša vjeroispovijest* ($M_i=2.90$, $M_v=3.58$, $p=.000$), pri čemu su obje sastavnice socijalnog identiteta manje važne građanima Istre nego građanima Varaždinske regije. Od građana Zapadne Slavonije građani Istre se značajno razlikuju po procijenjenoj važnosti tri sastavnice socijalnog identiteta: *osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske* ($M_i=3.46$, $M_zs=4.08$, $p=.000$), *nacionalna pripadnost* ($M_i=3.05$, $M_zs=3.87$, $p=.000$) i *vaša vjeroispovijest* ($M_i=2.90$, $M_zs=3.79$, $p=.000$), pri čemu su sve tri sastavnice socijalnog identiteta manje važne građanima Istre nego građanima Zapadne Slavonije. Od građana Istočne Slavonije građani Istre se značajno razlikuju po procijenjenoj važnosti dvije sastavnice socijalnog identiteta: *nacionalna pripadnost* ($M_i=3.05$, $M_is=3.82$, $p=.000$) i *vaša vjeroispovijest* ($M_i=2.90$, $M_zs=3.73$, $p=.000$), pri čemu su obje sastavnice socijalnog identiteta manje važne građanima Istre nego građanima Istočne Slavonije.

Sukladno ranijim nalazima s analizama obzirom na ukupni rezultat i analizama s procjenama važnosti pojedinih sastavnica socijalnog identiteta nije utvrđeno statistički značajno razlikovanje građana Istre od građana Like i Pokuplja, te grada Zagreba. I na kraju, od građana Medimurja, građani Istre značajno se razlikuju po procijenjenoj važnosti čak pet sastavnica, pri čemu je u svih pet slučajeva određen aspekt socijalnog identiteta značajno važniji

građanima Istre nego građanima Međimurja. Tako građani Istre značajno važnijim ocjenjuju *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja* ($M_i=3.56$, $M_m=3.22$, $p=0.000$), *pripadnost obitelji koja postoji već generacijama* ($M_i=3.77$, $M_m=3.34$, $p=.000$), *osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske* ($M_i=3.46$, $M_m=3.00$, $p=.000$), *obilježja mjesta gdje živite i gdje ste odrasli* ($M_i=3.43$, $M_m=2.94$, $p=.002$) te *osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici* ($M_i=3.20$, $M_m=2.80$, $p=.045$). Na osnovi usporedbe prosječnih procjena važnosti sastavnica socijalnog identiteta građana Istre s odgovarajućim prosječnim rezultatima na razini čitave Hrvatske, može se reći da građani Istre u prosjeku za doživljaj sebe veću važnost pridaju sastavnicama *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja* te *obilježja mjesta gdje živite i gdje ste odrasli*. Ujedno u odnosu na prosjek na razini čitave Hrvatske građani Istre manju važnost pridaju sastavnicama socijalnog identiteta *osjećaj ponosa što su građani Hrvatske, nacionalna pripadnost i vjeroispovijest*, a podjednaku važnost pridaju sastavnicama *pripadnosti obitelji* te *pripadnost lokalnoj zajednici*.

Opća rasprava

U prvom dijelu rada analizirani su podaci o relativnoj važnosti sastavnica osobnog i socijalnog identiteta građana Istre za njihov pojam o sebi. Neovisno tome radi li se o osobnim ili socijalnim aspektima kao pretpostavljenim sastavnicama identiteta većina građana Istre gotovo sve analizirane sastavnice ocjenjuje važnima. Pritom unutar osobnih aspekata građani Istre kao relativno najvažnije za pojam o sebi ocjenjuju *osobne vrednote i moralne kriterije*, te *vlastite osjećaje*, dok relativno najmanju važnost pridaju sastavnici *osjećaj da ste jedinstvena osoba, različita od drugih*. Obuhvaćene osobne sastavnice identiteta su građanima Istre u prosjeku između donekle važne i važne za njihov pojam o sebi, po čemu se ne razlikuju bitno od utvrđenog prosjeka na razini čitave Hrvatske. Unutar obuhvaćenih sedam aspekata socijalnog identiteta građani Istre kao relativno najvažnijim za pojam o sebi ocjenjuju *poznavanje materinjeg jezika i narječja kraja*, a relativno najmanje važnim *osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, nacionalnu pripadnost i vjeroispovijest*. Građani Istre analizirane socijalne aspekte identiteta u prosjeku ocjenjuju donekle važnima za pojam o sebi, odnosno nešto manje važnima nego što je prosjek na razini čitave Hrvatske. Ujedno građanima Istre su socijalne sastavnice identiteta u prosjeku značajno manje važne od osobnih sastavnica, pa se i utvrđenoj hije-

rarhiji sastavnica s obzirom na važnost za identitet, osobne sastavnice u pravilu zauzimaju viši rang nego sastavnice socijalnog identiteta.

Analizom procijenjene važnosti sastavnica socijalnog identiteta s obzirom na regije (drugi problem) utvrđeno je da građani Istre, u odnosu na građane većine ostalih regija u Hrvatskoj, pa i prosjeka na razini čitave Hrvatske, značajnu manju važnost pridaju sastavnicama *nacionalna pripadnosti* i *vjeroispovijest*. Tako građani Istre ove dvije sastavnice smatraju manje važnim za pojam od sebi nego građani pet regija: Dalmacije, Zagrebačke okolice i Zagorja, Varaždinske regije, te Zapadne i Istočne Slavonije, a ne razlikuju se značajno od građana Riječke regije, Like i Pokuplja, grada Zagreba i Međimurja. Slično tome građani Istre sastavnicu *osjećaj ponosa što ste građanin Hrvatske* smatraju manje važnom za pojam o sebi nego građani Dalmacije, Zagrebačke okolice i Zagorja te Zapadne Slavonije, dok se ne razlikuju značajno od građana Riječke regije, Like i Pokuplja i grada Zagreba. Ovom aspektu socijalnog identiteta građani Istre pridaju veću važnost jedino u odnosu na građane Međimurja.

Kod drugih sastavnica socijalnog identiteta koje se odnose na *privrženost jeziku, obitelji i lokalnoj zajednici* utvrđeno je da se građani Istre po procijenjenoj važnosti tih sastavnica značajno razlikuju od građana samo jedne ili dvije regije, pri čemu su uvijek navedene sastavnice važnije građanima Istre nego građanima Međimurja, odnosno u slučaju *poznavanja materinjeg jezika i narječja* i građanima Riječke regije. Ujedno navedenoj sastavnici *poznavanje materinjeg jezika i narječja* građani Istre u prosjeku pridaju veću važnost od prosječne na razini čitave Hrvatske, dok sastavnicama *pripadnosti obitelji* te *pripadnost lokalnoj zajednici* pridaju važnost koja odgovara prosječnoj utvrđenoj na razini čitave Hrvatske.

Vlado Šakić
Renata Franc
Ines Ivičić
**Psihosocijalna
analiza nekih sastavnica
socijalnog identiteta
građana Istre**

Umjesto zaključka

Iz uvoda rada može se zamijetiti da ovakav tip istraživanja osim spoznajne ima i primijenjenu dimenziju. Spoznajna dimenzija se, pored ostalog, odnosi na analizu psihosocijalnih procesa oblikovanja određenih grupa te s njima povezanih stereotipa. Primjenjiva dimenzija, temeljena na spoznajnoj, sastoji se u poticanju procesa koji će spriječiti prevladavajući odnos stereotipiziranja grupe, posebice prilikom donošenja bitnih odluka u odnosu na promatranu grupu. U takvom kontekstu šira teorijska i primjenjiva dimenzija rezultata ovog rada biti će predočena u opisu i analizi rezultata istraživanja na razini čitave Hrvatske (rad u tisku).

Brewer, B. & Brown, R. J. (1998). Intergroup Relations. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske and G. Lindzey (Eds.) *Handbook of Social Psychology*, 4th edition, vol. 2. (pp. 554-594). Boston MA: McGraw Hill.

Cheek, J. M., Tropp, L. R., Chen, L. C., & Underwood, M. K. (1994, August). *Identity Orientations: Personal, social, and collective aspects of identity*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Los Angeles, CA. Adapted from: Cheek, Underwood & Cutler (1985) prema <http://www.wellesley.edu/Psychology/Cheek/identity.html>

Luhtanen, R., Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 302-318.

Tajfel H. (1978). *Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations*. New York: Academic Press

Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tajfel, H., & Turner, J.C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W.G. Austin (Eds.), *The psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson-Hall.

Turner J. C. (1999). Some current issues in research on social identity and self-categorization theories. In N. Ellemers, R. Spears, B. Doosje (Eds.) *Social Identity: Context, Commitment, Content*. (pp.6-34). Oxford: Blackwell.

Šakić, V. (2001) Ima li hrvatska modernu elitu- sociopsihologijski pogled. U D. Čengić, I. Rogić, (Ured.) *Upravljačke elite i modernizacija*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Šakić, V. (2003). Overview on Contemporary Migration Processes. In V. Šakić, H. Duncan, M. Sopta. (Eds.) *Immigrants and Homeland*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Vlado Šakić
Renata Franc
Ines Ivčić
**Psihosocijalna
analiza nekih sastavnica
socijalnog identiteta
građana Istre**

PSIHOSOCIJALNA ANALIZA NEKIH SASTAVNICA SOCIJALNOG IDENTITETA GRAĐANA ISTRE

Ključne riječi: osobni identitet, socijalni identitet,
Istra, regije Hrvatske

U radu su analizirani rezultati istraživanja o izražnosti i relativnom odnosu osobnog i socijalnog identiteta građana Istre, uz usporedbu relativne važnosti socijalnog identiteta i njegovih sastavnica u građana Istre u odnosu na građane ostalih regija Hrvatske i hrvatski prosjek. Osobni aspekti identiteta temelje se na vrijednostima, idejama, ciljevima i emocijama pojedinca. Socijalni aspekti identiteta odnose se na važnost pripadnosti obitelji, lokalnoj zajednici i regiji, te jezičnoj, religijskoj i nacionalnoj grupi. Analizirani podaci prikupljeni su u okviru ispitivanja javnog mnijenja građana Republike Hrvatske u studenom i prosincu 2002. godine. U ispitivanju je sudjelovalo ukupno 3.508 građana Hrvatske, pri čemu je njih 274 iz Istre. Utvrđeno je da građani Istre za samoodređenje u prosjeku važnijim smatraju osobne nego socijalne aspekte identiteta. Unutar aspekata osobnog identiteta građani Istre relativno najvažnijim smatraju osobne vrednote i moralne kriterije, te svoje osjećaje, a relativnu najmanju važnost pridaju osjećaju da su jedinstvena osoba, različita od drugih. Unutar aspekata socijalnog identiteta građani Istre relativno najvažnijim smatraju poznavanje materinjeg jezika i pripadnost obitelji, a relativnu najmanju važnost pridaju nacionalnoj pripadnosti i vjeroispovijesti. U odnosu na građane ostalih regija u Hrvatskoj utvrđeno je da su socijalni aspekti identiteta građanima Istre u prosjeku manje važni nego građanima Zapadne i Istočne Slavonije, Zagrebačke okolice i Zagorja, te Dalmacije, međutim važniji su im nego građanima Međimurja, dok se ne razlikuju značajno od građana Varaždinske regije, Like i Pokuplja, Riječke regije i Grada Zagreba.

DIFFERENT COMPONENTS OF ISTRIAN
CITIZENS' SOCIAL IDENTITY -
PSYCHOSOCIAL ANALYSES

Keywords: individual identity, social identity, Istria,
Croatian regions

In this research paper importance of and relative association between individual and social identities of the Istrian citizens have been analyzed. Comparison has been made between Istrian citizens and citizens from other regions of Croatia in relative importance of social identity and its components. Also results from Istrian citizens have been compared to average results collected from the general population. Aspects of individual identity were based on personal values, ideas, goals and emotions. Aspects of social identity were related to the importance of family, local community and region, and sense of belonging to specific linguistic, religious and national group. Results were collected as a part of public opinion survey in November and December of 2000. Data were collected on 3508 Croatian citizens, of which 274 were citizens of Istria. Results showed that Istrian citizens' self-concept was in higher degree determined by individual than by social aspects of identity. Of all the aspects of individual identity Istrians attributed the greater relative importance to personal values and moral standards, their emotions and feelings, and the least relative importance to the feelings of being unique person, distinct from others. Among the aspects of social identity Istrians considered their language (regional accent or dialect) and sense of being a part of many generations of their families the most important, and feelings of pride in their country (being proud to be a citizen) and religion as the least important to them. In comparison to citizens from other Croatian regions social aspects of identity were in average less important to Istrian citizens than to citizens from the following regions: Western and Eastern Slavonia, Zagrebian surrounding, Zagorje, Dalmatia, but more important than to the citizens of Medimurje. On social identity measures differences were not found between Istrian citizens and citizens from Varazdin region, Lika and Pokuplje, Rijeka region and city of Zagreb.

Vlado Šakić
Renata Franc
Ines Ivičić
**Psihosocijalna
analiza nekih sastavnica
socijalnog identiteta
građana Istre**